

Walborg Hieronymusdotter
År 1635

Walborg Hieronymusdotter

Rättegång vid Norrmalms kämnärsrätt, den 27 juli
1635.

Närvarande domare: Knut Hindersson, Hans
Thomesson och Olof Hindrichsson

Måns Jonsson enspännare (vaktmästare, bud) kom till rätten och berättade att han hade bråkat med sin hustru Britta. Han hade bland annat slagit henne med några örfilar. Hon flydde då genast bort från honom och gömde sig hos Erich Hindrichssons hustru Walborg Hieronymusdotter. Walborg gick till Måns för att ställa frågor och då hade han frågat henne om hans hustru Britta var hos Walborg. Hon hade då svarat att ”Ja, varför vill du veta det”. Då hade Måns slagit Walborg med en örfil. Han menade att det var hennes straff för att hon hade lurat och övertalat hans hustru att lämna hemmet.

Hustru Walborg svarade att Måns Jonssons hustru Britta hade kommit till henne med sitt barn på armen och en ask under den andra. Hon hade frågat Walborg om hon kunde få bo hos henne, då hon inte längre kunde bo hos sin man. Hon var rädd att han skulle slå ihjäl henne.

Brittas son gick och sjöng i portarna, där han fick mat och ibland pengar. Han gav allt till sin mor som med hjälp av detta kunde betala för sig hos Walborg.

Walborg försökte övertala Britta att gå tillbaka hem till sin man och sa att hon inte skulle överge sitt hus och sina barn. Britta hade då svarat att hon inte kunde göra det. Hon undrade istället om inte Walborg kunde gå till hennes man och be honom lugna sig och inte längre slå sin hustru. Först då tänkte hon gå hem. Fru Walborg gick till Måns Jonsson. När hon steg in frågade hon honom efter hans hustru och vilka andra som brukade vara på gården. Det var bara han och barnen som var inne. Han svarade: Jag har mitt barn hos mig, jag har inte någon djävul här. Han hoppade upp och gav Walborg två örfilar och kallade henne för rövare och lurendrejare (person som lurar andra).

Måns Jonssons hustru Britta sa att allt som hustru Walborg berättade var sant och att hennes man hade slagit henne så ofta att hon inte vågade vara hemma, utan hade tvingats fly från honom. Måns Jonsson kunde inte heller förneka att hustru Walborgs berättelse var sann och erkände att han hade kallad henne för rövare och lurendrejare, eftersom hon hade hans hustru hos sig. Han erkände också att han hade gett hustru Walborg två örfilar.

Dom

När hustru Walborg kom till Måns Jonsson för att skipa fred mellan honom och hustrun, hade Måns Jonsson istället utan anledning anklagat henne med fula ord, överfallit henne med hugg och slag, skällt ut henne och kallat henne för rövare och lurendrejare. Han hade slagit henne med två slag. Han erkände detta och kunde heller inte anklaga hustru Walborg för något annat än att hon hade hans hustru Britta hos sig. Därför dömdes Måns Jonsson efter rådstugubalkens 31 kapitel till 12 marks böter. Dessutom till 12 mark stockholmsmynt. Hustru Walborg frikändes från alla anklagelser.

Texten är en bearbetning av originalet, som finns att läsa i Stockholms tänkeböcker, del XXIII 1635, s 292-293.

STOCKHOLMS TÄNKEBÖCKER

FRÅN ÅR 1592

Utgivna av
STOCKHOLMS STADSARKIV

DEL XXIII

1635

Redigerad av
BO ELTHAMMAR

STOCKHOLM
2009

sigh haffwa opå Skepshollmen sijn bestellningh, doch vthan något paß, och inge annorstädes vthan thär arbetat haffua.

Snickare embetes ålderman, och Jost Meyer sam[m]ja embetz broder, sadhe at dät icke i sanningh war, icke håller skulle Lucas kunna medh sanninghz skääl beuijsa, vthan han hadhe här och thär om staaden böönåhsat, och i synnerheet hooß Adam hooßslagar[e] giordt för en tijdh sädhan en brudhsängh. Lucas sade sigh icke något bönåserij bedrijffuit hafwa, icke heller giordt någon brudsängh hooß Adam. Peer Thomeßon stadhztienare sampt Jost Meyer försändes till Adam, at förfaahra, om han icke den brudsängen giort hadhe, och straxt dät relatera rätten. Dee kommo tilbaaka och sade sigh haffwa funnet sängen ther hooß Adam, och Adam hade sagdt dät Lucas henne ther arbetat hadhe. Lucas bekändhe och thet omsijder vthj sanningh wore och sade sigh icke meera ähn ther allenast arbetat haffwa.

Sentens: Allthenstundh Lucas Meylandh sigh således emoth skrán förgripit, och medh böö[n]åserij om staaden farit hadhe, huilket han icke wille bekänna förr ähn thet vthaff Jost Meyer sampt stadzens tienare Peer Thommeßon honom öffwertygat bleeff, doch omsijder siellff måste thet bekänna: hwarföre fälltes han, effter there embeethes skråås 2 arthicells 15 puncht till 10 § Ståkholms mynte, embetet och staadenom til tweskiptes, och icke däßmindre arbetet och wärktygen haffwa vnder embetet förwerkat.

Christoffer Richellt källarswän caverade för be:te saak.

Samma dagh hades för rätten Erich Larßon arrendator, och tillfrågades om thet lägers måll han medh sijn pijga Zaara Erichsdotter begånget hade och pålades honom, dät han be:te sijn pijga för rätta bringa skulle. Erich Larßonn frågade hueem hans åklagare waar? Swarades att rätten där uthinnan honom ahnklagade. Han sadhe sigh icke kunna kånan till rätta skaffa, ey håller samma barn ega, och sade sigh willia medh 12 manna ede därföre purgera och befrija nästa rådstuffuo dagh theer effter som waar den 27 Julij [1]635. Vid[e] inf[ra] 31 Julij.

Den 27 Julij wederwarande Knuth Hindrichßon, Hans Thommeßon, Oloff Hindrichßon.

Thå företrädde Måns Joonßon enspennare och gaff tillkenna sigh haffwa medh sijn egen hustru benåmbdh h[ustru] Brijta något trättat och iblandh annat slagit henna någre öhrfijlar. Hoon flydde straxt bort ifrå honom, och sigh vthij någre dagar hooß Erich Hindrichßons hustru Walborgh Hieronimidotter sigh fördölgdt. Sädan hade bem:te h[ustru] Walborgh gått på bespeijerij til honom, och när han henna frågade om hoon hans hustru hyste hade hoon spåskeliga swarat honom, ja, hwadh will du hafua der aff, der uthaff han hade bliffuit förorsackt slåå henna en öhrfijll. Begäradhe hon måtte något therföre plichta medan hoon hans hustru således till sigh tubbat hade.

Hustrw Walborgh swaradhe, att Måns Jonßons hustru Brijtha hadhe kommet till henna medh ett sit barn på ahrmen och en ask vnder den andra ahrmen, begärandes h[ustru] Walborgh wille henna härbergera, sade sigh icke kunna bliffwa

hooß sin man hemma, ty han mördade henna där hoon icke vndkomme, och när hoon henna således härbergerade, hade hoon en pojke, som gick och sångh för porterna, baar till henna den maat och pening[ar] som hon bekom, där medh hoon sigh vnderhölt. J medler tijdh sade hustru Walborg sigh hafwa förmanadt henna gåå heem till sin man, och icke så öfuergiffwa sitt huß och barn, då hade hoon swarat sigh dät icke giöra kunna, vthan begärade hustru Walborgh wille gå till hennes man, och bedia honom giffua sigh tillfrijdhz och icke slå henna. Då wille hoon gåå heem igen. Hustru Walborgh gik dijt til honom. När hon in kom, frågade hoon honom effter hans hustru, och dät meera hans fälk som i gården wara plägar, effter ingen meer ähn han och ett barn jnne war. Han swarade, sij, jagh haffuer mitt barn hooß migh, iagh hafwer här ingen dieffwull. Sprang så till, slogh henna twå öhrfijlar, och kallade henna een rofferska och tubberska.

Måns Jonßons hustru Brijta sade thet war så i sanningh som h[ustru] Walborgh berättade, och hennes man hadhe så offta slagit henna at hon icke torde wara hemma, vthan nödgades fly ifrå honom. Måns Jonßon kunde icke håller på något sätt neeka til hustru Walborghz berättellße, bekende sigh haffwa kallat henna rofferska och tubberska, för dät hoon hans hustru hyste och herbergeerade, tilstoodh och sigh haffwa slagit henna twå örfijlar.

Sentens. Althenstundh Måns Jonßon aff oberådde moode, när h[ustru] Walborgh till honom kom, att hoon på hans hustrus wägna, skulle hooß honom intercedera och wänskap begära, hade henne medh lastelige ordh, hugg och slaggh öffuerfallit, skällt henna för rofferska och tubberska och slagit henna twänna pustar, huilket han och sielff bekände, kunde icke håller något ore[de]-liget henna bewijsa, vthan allenast thet hoon hans hustru hyst hadhe: derföre fälltes han effter rådstuffwe balkens 31 capitel til 12 $\text{r}\ddot{o}$ och effter sårnåla balkens med willia 12 capitel, och 12 $\text{r}\ddot{o}$ Stokholms mynthe. Och hustru Walborgh kiendes frij för den tilmålo.

Samma dagh förhördes Kirstin Christoffersdotter om thet lägersmåål hoon nu medh Wellam Anderßon en opwachtare, och elliest tilförende med en fyrwerkare Elias Hertungh be:dh (:som borgemester och råadhz doom aff Norre malm, den högloflige kongelige håffråten ahndragen, wijdare vthwijsar:) begånget hadhe. Då framlade hoon een copia, som d[omi]n[us] Ericus Martini Wendalius not[arius] capit[uli] aff originalet, dat[erat] den 4 Julij [1]635, giffwen aff den wällborne herren gubernatoren her Claus Flämingh, vthdragit hadhe, förmäländes at dee nådige högtährade herrar rikßens regeringh haffwa för dätta sigh sålundat resoluert, at alldenstundh förbem:te kåna medh fångelße, så för kyrkiestrafet som saaköhren plichtadt haffwer, därföre skulle hoon för andeligh så wäll som wårdhzligh rätt, otiltaalat waara. Fördenskull kunde rätten henna tilbörlich plicht icke opå lägga, vthan således passera låtha, och till dhee ährewördige herrar på Stokholms consistorio remittera. Vid[e] inf[ra] 31 Julij.

Samma dagh tedde sigh för rätten Bengt Thommeßon fordom borgare och gaaff tillkenna, at han hadhe tagit aff Jngrijdh Andersdotters (:vid[e] sup[ra] 21 Julij:) 11 ß :r peningar opå interesse, och för hwar daler måsth giffua henna en halff öre om weckan, såßom och när hoon peningarne vthråknade, tagit en öre af